

ІННОВАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Томах Вікторія Володимирівна,
к.е.н., викл. каф. ЕОПДП ХНЕУ

УДК 338.001.36

Анотація

В статье рассматривается влияние инновационной инфраструктуры на инновационную деятельность предприятий Украины. Рассмотрены функции и задачи инновационной инфраструктуры, законодательное обеспечение её развития. Определены проблемы становления и развития инновационной инфраструктуры в Украине.

У статті розглядається вплив інноваційної інфраструктури на інноваційну діяльність підприємств України. Розглянуто функції та завдання інноваційної інфраструктури, законодавче забезпечення її розвитку. Визначені проблеми становлення та розвитку інноваційної інфраструктури в Україні.

The article considers the influence of the innovation infrastructure to the innovation activity of the enterprises in Ukraine. Considered functions and tasks of the innovation infrastructure, legislative support for its development. Identified problems of the formation and development of innovation infrastructure in Ukraine.

Ключові слова: інноваційна інфраструктура, інноваційна активність, технопарк, бізнес-інкубатор

У сучасному світі спроможність швидко адаптуватись до умов міжнародної конкуренції є найважливішим чинником успішного та стійкого розвитку як підприємств, так і країни в цілому, що можливо тільки за умови постійної інноваційної діяльності підприємства. Однією з умов ефективності інноваційної діяльності підприємств України є наявність якісної інноваційної інфраструктури, що є базовою складовою інноваційної економіки, інноваційного потенціалу суспільства, основним інструментом і механізмом інноваційної економіки, що здатний піднести економіку країни на високий рівень розвитку, що й обумовлює актуальність тематичної спрямованості даної статті.

Останнім часом проблемам інноваційної діяльності підприємств присвячено численні публікації. Так, у працях таких науковців, як Амоша О. А., Бубенко П. Т., Семиноженко В. П., Чумаченко М. Г., Шингур М. В. зазначається, що одним із основних напрямів розвитку та активізації інноваційних процесів є створення інноваційної інфраструктури. В цілому, більшість науковців наголошують на необхідності переходу національної економіки до інноваційної моделі розвитку та відзначають недостатню ефективність інноваційної політики в Україні, зосереджують увагу на механізмах забезпечення інноваційного зростання.

Незважаючи на значну кількість наукових праць присвячених інноваційній діяльності підприємств та інноваційній інфраструктурі країни недостатньо розробленими залишаються питання інституційного забезпечення процесів становлення інноваційної інфраструктури, впливу інноваційної інфраструктури на формування конкурентоспроможності підприємств та ролі державної інноваційної політики у формуванні конкурентоспроможної національної економіки. У зв'язку з чим метою статті є дослідження проблем становлення та розвитку інноваційної інфраструктури, її впливу на інноваційну діяльність підприємств, а також законодавчого забезпечення інноваційної діяльності.

Останніми роками спостерігається деяке зниження показників інноваційної діяльності в Україні, табл. 1.

Таблиця 1.

Інноваційна активність підприємств України

Показники	2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Кількість підприємств, які впроваджували інновації (од.)	1491	1180	1193	1118	1316	1397	1411	
Частка інноваційно активних підприємств, %	14,8	10,0	8,2	10,0	14,2	13,0	12,8	13,8
Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	6,6	6,5	5,3	5,6	5,6	5,9	4,8	3,8

Так, у 2010 р. в Україні інноваційною діяльністю у промисловості займалося 13,8 % загальної кількості підприємств, з них реалізацію інноваційної продукції здійснювали майже 90%. Проте, в згадуваний період у загальному обсязі реалізованої продукції частка інноваційної була незначною – лише 3,8 %.

Зауважимо, що саме наявність дієвої якісної інноваційної інфраструктури покликана підвищити рівень інноваційної активності підприємств. Практика провідних економічно розвинених країн, також доводить, що необхідною умовою для інноваційного оновлення економіки є створення інфраструктури повного інноваційного циклу у сфері високих технологій. У зв'язку з чим інноваційна інфраструктура повинна вирішувати наступні завдання:

- підтримка вітчизняних новаторів, винахідників, учених;
 - прискорення соціально-економічного розвитку господарчої структури як країни в цілому, так і окремих регіонів та підприємств;
 - активне застосування у виробництві зарубіжних та вітчизняних науково-технологічних розробок (винаходів);
 - створення та підтримка малого інноваційного підприємництва;
 - розвиток експортної бази і збільшення валютних надходжень у результаті інтенсивнішої інтеграції економіки країни в систему міжнародної торгівлі;
 - наповнення внутрішнього ринку конкурентоспроможними товарами та послугами виробничого і споживчого призначення;
 - забезпечення трансферу інновацій (технологій) та комерціалізації наукових розробок;
 - розвиток нових форм господарювання з пристосуванням до сучасних умов світового ринку;
 - надання всіх видів необхідних послуг інноваційному бізнесу.
- Аналіз завдань інноваційної інфраструктури дозволяє виокремити наступні функції інноваційної інфраструктури:
- забезпечення та підтримка зв'язків між підсистемами інноваційного процесу держави;
 - координація взаємодії підсистем національної інноваційної системи;
 - виробничо-технологічна, фінансово-кредитна, інформаційно-консультаційна та кадрова підтримка суб'єктів науково-інноваційної діяльності;

активізація науково-інноваційної діяльності підприємств;
страхування суб'єктів науково-інноваційної діяльності;
стандартизація та сертифікація інноваційної продукції;
кадрове забезпечення інноваційної інфраструктури;
зниження ризику за рахунок диверсифікації учасників інноваційного процесу;

активне регулювання інноваційного процесу.

Кожна з зазначених вище функцій повинна бути підкріплена організаційно-економічним механізмом її реалізації, що буде передбачатиме існування організаційних форм, переважно у вигляді спеціалізованих об'єктів інноваційної інфраструктури, які оптимізуватимуть інноваційну діяльність суб'єктів національної інноваційної системи. На даний до інноваційної інфраструктури України належать наступні складові:

виробничо-технологічні структури (технопарки, інноваційно-технологічні центри та бізнес-інкубатори);

об'єкти інформаційної системи (аналітичні, статистичні центри, інформаційні бази та мережі);

заклади з підготовки та перепідготовки кадрів у галузі технологічного менеджменту;

фінансові структури (фонди бюджетні, позабюджетні, венчурні, страхові);

система експертизи (центри, спроможні зробити експертні висновки для виробників, інвесторів, страхових служб тощо);

об'єкти патентування, ліцензування й консалтингу;

система сертифікації, стандартизації та акредитації.

На сьогодні в Україні інноваційна діяльність регулюється низкою законів, зокрема: ЗУ «Про наукову та науково-технічну діяльність» від 13.12.1991 № 1978–XII; ЗУ від «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 № 4561–XII – ЗУ «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків» від 16 липня 1999 року № 402–XIV; ЗУ «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року № 40–IV; ЗУ «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності» від 16 січня 2003 року № 433–IV, та іншими нормативно-правовими документами, зокрема Постановами Кабінету міністрів, Указами Президента тощо [2]. В цей же час, незважаючи на значний спектр законодавчої бази, у даних законах відсутні чіткі визначення та тлумачення ряду термінів «технополіс»,

«бізнес–центр», «бізнес–інкубатор», хоча вони й зазначаються у ЗУ «Про інноваційну діяльність» як інноваційні підприємства. Таким чином, відсутність законодавчо закріплених визначень з урахуванням специфіки та сутності різних інноваційних структур ускладнює (унеможлиблює) їх функціонування.

Якісне формування та дієвість інноваційної інфраструктури можливе тільки за умови її базування на ряді принципів, а саме: адекватність інфраструктури рівню розвитку держави, відповідність реальним потребам, раціональне територіальне розміщення, функціональна концентрація на гострих проблемах інноваційної діяльності, доступність послуг для підприємців (територіальна, інформаційна, вартісна), залучення державних і недержавних ресурсів.

На даний час структура інноваційної інфраструктури України відповідно до моніторингу проведеного Міністерством освіти і науки України виглядає наступним чином: так кадрова складова представлена 32 навчальними центрами (найбільше в Луганській області – 6); фінансова включає 17 небанківських фінансово-кредитних установ і два фонди; інформаційна – 79 центрів, в т.ч. консультаційних – 4, трансферу технологій – 5, інноваційних центрів – 24, центрів комерціалізації – 23, центрів науково-технічної і економічної інформації – 19, громадських організацій – 2; виробничо-технологічна складова – 63 (науково-виробничі підприємства – 21, з них у Рівненській області – 8, дослідницьких центрів – 2, інноваційно-технологічних кластерів – 10 (Хмельницька область – 5), навчально-науково-виробничих комплексів – 4, технопарків – 18, бізнес-інкубаторів – 11, технополісів – 1 (Житомирська область). Необхідно зауважити, що дані об'єкти інноваційної структури є такими, що вкрай нерівномірно розповсюджені по території України. Так, в деяких областях окремі елементи інноваційної інфраструктури є більш розвиненими в порівнянні з іншими регіонами. Зокрема, в Івано-Франківській наявні майже всі елементи інноваційної інфраструктури – технологічний парк, інноваційний бізнес-інкубатор, дослідницький центр з питань інновацій, центр науково-технічної та економічної інформації, інноваційно-технологічний кластер, 3 центри комерціалізації інтелектуальної власності та 3 навчально-наукових центри; у Луганській – 5 науково-навчальних центрів, 4 науково-впроваджувальних підприємства; у Полтавській області функціонують 3 інноваційних бізнес-інкубатори, 9 небанківських

фінансово-кредитних установ, 1 навчальний центр, 1 консультаційний центр, 1 центр науково-технічної та економічної інформації; в Рівненській області діє 8 науково-впроваджувальних підприємств,.

Достатньо розвиненою порівняно з іншими регіонами України є інноваційна інфраструктура Донецької, Харківської, Миколаївської, Хмельницької, Житомирської та Львівської областей.

Таким чином аналіз формування інноваційної інфраструктури України дозволяє визначити наступні основні проблеми її розвитку:

відсутність належної законодавчої та нормативно-правової бази;

брак механізмів фінансово-кредитної, податкової та організаційної підтримки з боку державних структур (за винятком трьох академічних технопарків);

брак відповідного методичного забезпечення.

Література:

1. Офіційний сайт ВРУ – Закони України – // zakon.rada.gov.ua/.

2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Томах Вікторія Володимирівна
К.е.н., викладач каф. ЕОПДП ХНЕУ
050-986-99-78